

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки

Факультет (інститут) географічний

Кафедра економічної та соціальної географії

СИЛАБУС
вибіркової навчальної дисципліни
ТЕРИТОРІАЛЬНО-ВИРОБНИЧІ КОМПЛЕКСИ І ЕКОНОМІЧНЕ
РАЙОНУВАННЯ

(назва дисципліни)

підготовки _____ **бакалавра** _____

(назва освітнього рівня)

спеціальності _____ **014 Середня освіта (Географія)** _____

(шифр і назва спеціальності)

освітньо-професійної програми Географія. Економіка

(назва освітньо-професійної, освітньо-наукової / освітньо-творчої програм)

Силабус навчальної дисципліни «ТЕРИТОРІАЛЬНО-ВИРОБНИЧИ КОМПЛЕКСИ І ЕКОНОМІЧНЕ РАЙОНУВАННЯ» підготовки бакалавр, галузі знань 01 Освіта / Педагогіка, спеціальності 014Середня освіта (Географія), за освітньою програмою Середня освіта. Географія. Економіка.

Розробник: Поручинська І. В., доц. кафедри економічної та соціальної географії, кандидат географічних наук, доцент

Силабус навчальної дисципліни затверджено на засіданні кафедри економічної та соціальної географії

протокол № 1 від 30 серпня 2021 р.

В. о. завідувача кафедри: Погребський Т. Г.

I. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Заочна форма навчання	Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка, Спеціальність: 014 Середня освіта. Географія Освітньо-професійна програма: Географія. Економіка Освітній ступінь Бакалавр	Вибіркова
Кількість годин/кредитів 150/5		Рік навчання 5-ий
		Семестр 10-ий
ІНДЗ: <u>немає</u>		Лекції 10год.
		Практичні (семінарські) 10 год.
		Самостійна робота 112 год.
	Консультації 18 год.	
	Форма контролю: <u>екзамен</u>	

II. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧА

Таблиця 2

Викладач	Поручинська Ірина Володимирівна
Науковий ступінь	Кандидат географічних наук
Вчене звання	Доцент
Посада	Доцент кафедри економічної та соціальної географії
Контактна інформація	тел. +380992074199, e-mail poruchynska.irina@vnu.edu.ua
Дні занять	

III. ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Анотація курсу

Дисципліна «Територіально-виробничі комплекси і економічне районування» є складовою частиною дисциплін вільного вибору студента. **Предметом** вивчення навчальної дисципліни є основні теоретичні положення та провідні підходи до комплексоутворення та районування, загальні закономірності формування та розвитку територіально-виробничих комплексів.

Мета і завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Територіально-виробничі комплекси і економічне районування» є розкрити зміст територіально-виробничого комплексоутворення та суспільно-географічного районування і сформуванню у студентів знання про різні сторони цих процесів.

Основні завдання курсу:

- розкрити зміст поняття територіально-виробничий комплекс, особливості його формування та розвитку;

- висвітлити значення таких структурних елементів територіально-виробничого комплексоутворення як промислові райони, вузли, центри, пункти;
- розкрити зміст економіко-географічного районування;
- розкрити роль територіально-виробничих комплексів у системі планування та управління регіоном;
- висвітлити роль природних ресурсів в територіальній організації виробництва;
- висвітлити сучасний стан територіально-виробничого комплексоутворення України та світу.

Результати навчання

У результаті вивчення дисципліни студенти мають здобути наступні практичні навички та уміння:

Загальні компетентності (ЗК): знання й розуміння предметної професійної діяльності та здатність до професійного розвитку та навчання впродовж життя; здатність до використання сучасних, у тому числі інформаційних технологій, володіння навичками застосування програмних засобів; здатність до пошуку, обробки та критичного аналізу інформації з різних джерел, до інноваційного мислення, креативності, до генерування нових ідей; здатність до використання знань в практичній діяльності, до адаптації та дії в нових умовах.

Фахові компетентності (ФК): здатність застосовувати набуті географічні, економічні та психолого-педагогічні компетентності для формування в учнів ключових і предметних компетентностей на рівні базової середньої освіти.

Предметні компетенції (ПК): здатність використовувати поняття, концепції, теорії географії й економіки для комплексної характеристики природних та соціально-економічних явищ і процесів на різних просторових рівнях (глобальному, регіональному, в межах України, локальному); здатність відтворювати основні теорії та закони економіки, оцінювати нові відомості й інтерпретації в контексті формування в учнів системних економічних знань, компетентності підприємливості та фінансової грамотності; здатність виконувати прийоми опису, аналізу, систематизації інформації, отриманої із загальногеографічних та тематичних карт, представляти за картами комплексну географічну оцінку території, укладати картографічні твори з використанням сучасних інформаційних технологій.

Програмні результати навчання (ПРН): знає основні історичні етапи розвитку предметної області; уміє оперувати базовими категоріями та поняттями спеціальності; знає термінологію і номенклатуру, розуміє основні концепції, теорії та загальну структуру географічної та економічної наук, закони і закономірності, різні погляди на проблемні питання сучасної географії й економіки; знає, розуміє і здатний використовувати рекомендації з методики географії, інтегрованих курсів природничої галузі, економіки/підприємництва та фінансової грамотності, міжгалузевих інтегрованих курсів

Структура навчальної дисципліни

Структура навчальної дисципліни для заочної форми навчання

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лекції.	Практичні роботи.	Самостійна робота	Консультації	Форма контролю */ Бали
Тема 1. Територіально-виробниче комплексоутворення і форми територіального зосередження виробництва	40	4	4	38	6	ДС/8
Тема 2. Фактори формування, спеціалізація та галузева структура територіально-виробничих комплексів	40	2	4	38	6	ІРС, РЗ/8
Тема 3. Складання характеристики економічних районів	40	4	2	36	6	ІРС, ДБ/8
Модульна контрольна робота						60
Всього годин / Балів	150	10	10	112	18	100

*Форма контролю: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач / кейсів, ІНДЗ / ІРС – індивідуальне завдання / індивідуальна робота студента, РМГ – робота в малих групах, МКР / КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

Завдання для самостійного опрацювання

Таблиця 6

№ з/п	Тема
1	Кластери та суспільно-територіальні системи
2	Закономірності спільно-географічного районування
3	Види суспільно-географічного районування
4	Світовий досвід формування територіально-виробничих комплексів
5	Методика виділення ядер суспільно-географічного районування
6	Методика делімітації суспільно-географічних районів
7	Компонентна структура суспільно-географічного району
8	Поняття спеціалізації районів
9	Методика дослідження просторової структури району
10	Класичне та сучасне трактування ЕВЦ

ІV. ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Політика викладача щодо студента

Для одержання високого рейтингу необхідно виконувати наступні умови:

- не пропускати навчальні заняття, не спізнюватися на них та не займатися сторонніми справами на заняттях;
- чітко й вчасно виконувати навчальні завдання та завдання для самостійної роботи;
- брати участь у контрольних заходах (поточний, модульний, підсумковий та контроль самостійної роботи).

За об'єктивних причин (наприклад, хвороба) навчання може відбуватись в он-лайн формі (змішана форма навчання) за погодженням із деканатом та керівником курсу.

Політика щодо академічної доброчесності

Прослуховуючи цей курс, Ви погодились виконувати положення принципів академічної доброчесності:

- виконувати всі поточні завдання та підсумковий контроль самостійно без допомоги сторонніх осіб;
- списування під час контрольних заходів (в т. ч. із використанням мобільних пристроїв) заборонено;
- надавати для оцінювання лише результати власної роботи;
- не публікувати відповіді на питання, що використовуються в рамках курсу для оцінювання знань студентів.

Політика щодо дедлайнів та перескладання

Самостійно вивчати матеріал пропущеного заняття, за умов не виконання завдань практичного або лабораторного занять відпрацювати їх під керівництвом викладача та захистити у час передбачений графіком консультацій викладача.

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (до -50 %). Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин.

V. ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Рейтингову кількість балів здобувача освіти формують бали, отримані за модульні контрольні роботи, (максимум – 60 балів) та виконання завдань тем змістових модулів (максимум – 40 балів).

До модульної контрольної роботи допускаються здобувачі освіти, які опрацювали весь обсяг теоретичного матеріалу в т.ч. і матеріал самостійно, виконали практичні роботи.

Форма підсумкового контролю – екзамен.

На іспит виносяться основні питання, типові та комплексні задачі, ситуації, завдання, що потребують творчої відповіді та уміння синтезувати отриманні знання і застосовувати їх під час розв'язання практичних задач.

До екзамену не допускається здобувач вищої освіти, який набрав менше ніж 20 балів за навчальну роботу впродовж семестру, не виконав і не здав усі практичні завдання, не відвідував без поважних причин більшу частину лекцій.

Орієнтований перелік питань до екзамену

1. Зміст поняття “територіально-виробничий комплекс”.
2. Становлення і розвиток теорії та методології ТВК.
3. Роль територіально-виробничого комплексоутворення в територіальній організації виробництва.
4. Основні елементи ТВК.

5. Особливості формування територіально-виробничих комплексів.
6. Фактори впливу на формування та розвиток ТВК.
7. Етапи формування ТВК.
8. Роль трудових та виробничих потенціалів у формуванні ТВК.
9. Внутрішні зв'язки ТВК. Зовнішні зв'язки ТВК.
10. Зміст поняття “кластер”.
11. Риси відмінності та спорідненості понять “кластер” та “ТВК”.
12. Кластери в світі.
13. Кластери в Україні.
14. Класифікація територіально-виробничих комплексів.
15. Типологія територіально-виробничих комплексів.
16. Особливості територіальної організації комплексів.
17. Основні елементи територіальної структури. Їх генезис та класифікація.
18. Промислові агломерації та їх роль у територіальній організації виробництва.
19. Питання оптимізації територіальної структури промислових комплексів.
20. Специфіка формування ТВК міст.
21. Особливості формування ТВК великих міст. Проблеми вдосконалення розвитку ТВК міст.
22. Територіально-виробничі комплекси у системі економічного районування.
23. ТВК економічних районів України.
24. Сутність та чинники економіко-географічного районоутворення.
25. Географічний поділ праці – головна об'єктивна передумова районоутворення.
26. Умови економіко-географічного районоутворення.
27. Фактори районоутворення.
28. Закономірності економіко-географічного районоутворення.
29. Сутність та науково-практичне значення економіко-географічного районування.
30. Принципи, критерії та показники районування.
31. Критерії економіко-географічного районування.
32. Види суспільно-географічного районування.
33. Вимоги, способи та етапи суспільно-географічного районування.
34. Методика виділення ядер суспільно-географічного районоутворення.
35. Методика делімітації суспільно-географічних районів.
36. Компонентна структура суспільно-географічного району.
37. Методика визначення спеціалізації економіко-географічних районів.
38. Територіальна (просторова) структура економіко-географічного району.
39. Методика дослідження просторової структури району.
40. Зв'язки в суспільно-географічному районі.
41. Агропромислове районування: суть, значення, специфіка, види.
42. Агропромислові райони, вузли, центри, пункти.

43. Транспортно-географічне районування: суть, значення, специфіка, види.
44. Транспортно-географічні райони, підрайони, вузли.
45. Соціально-географічне районування: суть, значення, специфіка, види.
46. Торговельно-географічне районування.
47. Рекреаційно-географічне районування.
48. Культурно-географічне районування.
49. Політико-географічне районування.
50. Нові види галузевого районування.
51. Географія агропромислових комплексів України.
52. Географія лісопромислових комплексів України.
53. Географія ТВК промисловості, будівельної індустрії, невиробничої сфери та транспорту.
54. Метод енерговиробничих циклів.
55. Розвиток концепції енерговиробничих циклів.
56. Класичне та сучасне трактування ЕВЦ.
57. Структура енерговиробничого циклу. Систематизація енерговиробничих циклів.

VI. ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Навчальна дисципліна оцінюється за 100 бальною шкалою. Переведення балів внутрішньої 100 бальної шкали в національну шкалу здійснюється наступним чином:

Таблиця 7

Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка
90–100	Відмінно
82–89	Дуже добре
75–81	Добре
67–74	Задовільно
60–66	Достатньо
1–59	Незадовільно

VII. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Веприк Н. П. Територіально-виробничі комплекси: Конспект лекцій / Н. П. Веприк. – Чернівці: Рута, 2005. – Частина 1. – 40 с.
2. Заставний Ф. Д. Україна. Природа, населення, економіка / Ф. Д. Заставний. – Львів : Апріорі, 2011. – 504 с.
3. Іщук С. І. Територіально-виробничі комплекси і економічне районування (Методологія, теорія). / С. І. Іщук. – К. : Українсько-філософський інститут менеджменту і бізнесу, 1996. – 244 с.
4. Іщук С. І. Розміщення продуктивних сил і територіальна організація виробництва / С. І. Іщук. – К. : Паливода, 2002. – 260 с.

5. Леонтьева Г. Г. Лекції з економічної і соціальної географії України: Навч. посіб. / Г. Г. Леонтьева. – Суми: ВТД “Університетська книга”, 2004. – 176 с.
6. Мезенцева Н. І. Суспільно-географічне районування України / Н. І. Мезенцева, К. В. Мезенцев. – К.: ВПЦ „Київський ун-тет”, 2000.
7. Мезенцев К. В. Суспільно-географічне прогнозування регіонального розвитку / К. В. Мезенцев. – К.: ВПЦ „Київський ун-тет”, 2005.
8. Паламарчук О. М. Кластери та суспільно-територіальні системи (концептуальні зіставлення) / О. М. Паламарчук // Україна: географічні проблеми сталого розвитку: Зб. наук. праць: У 4 т. – К.: ВГЛ Обрії, 2004. – Т. 2. – С. 136–137.
9. Пістун М. Д. Географія агропромислових комплексів: Навч. посібник / М. Д. Пістун, В. О. Гуцал, Н. І. Провотар. — К.: Либідь, 1997. – 198 с.
10. Пістун М. Д. Регіональна політика в Україні: суспільно-географічний аспект / М. Д. Пістун, К. В. Мезенцев, В. О. Тьорло. – К.: ВПЦ „Київський ун-тет”, 2004.
11. Поручинська І. В. Територіально-виробничі комплекси і економічне районування: методичні рекомендації до виконання практичних робіт / І. В. Поручинська, А. М. Слащук. – Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2019. – 26 с.
12. Поручинська І. В. Особливості сучасного розвитку прикордонних господарських комплексів євро регіону «Буг» / І. В. Поручинська, В. І. Поручинський, А. М. Слащук // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Географічні науки. – 2017. – № 7. – С. 76-81.
13. Irina V. Poruchynska, Volodymyr I. Poruchynsky, Andrey N. Slashchuk, Alla G. Potarova. Functioning of the fuel-energy complex of Lviv Oblast in modern conditions. *Journ. Geol. Geograph. Geoecology*, 28 (4), 2019. 717–726. DOI <https://doi.org/10.15421/111967>.
14. Поручинська І. В. Вплив екології на демографічний розвиток Північно-Західного економічного району України / І. В. Поручинська, В. І. Поручинський // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка. Серія: Географія., 2016. - № 1 (Вип. 40). – С. 76-81.
15. Поручинська І. В. Сучасні тенденції відтворення населення Північно-Західного економічного району / І. В. Поручинська, М. Р. Влах // Науковий вісник Східноєвропейського нац. ун-ту ім. Л. Українки. Серія: Географія. – 2016. - № 14 (339). – С. 51-54.
16. Поручинська І. В. Ретроспективні особливості заселення території Північно-Західного економічного району України / І. В. Поручинська // Науковий вісник Чернівецького університету: збірник наукових праць. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2015. – Вип. 762–763 : Географія. – С. 192-198.
17. Смаль І. Туристичні кластери та можливість їх формування в Україні / І. Смаль // Україна: географічні проблеми сталого розвитку: Зб. наук. праць: У 4 т. – К.: ВГЛ Обрії, 2004. – Т.3. – С.118–120.

